

A MULTIPOLÁRIS VILÁGREND HAJNALA

VERSENGÉS, FRAGMENTÁCIÓ ÉS ÚJ ERŐCENTRUMOK

ANTAL LEVENTE

A világ multipoláris átalakulása történelmi szükségszerűség, amelyben a nagyhatalmak – Kína, Oroszország és az Egyesült Államok – saját érdekeik mentén, gyakran egymással versengve formálják a nemzetközi rendet. Kína pragmatikus és haszonelvű külpolitikájával növeli gazdasági befolyását, különösen Afrikában. Az Egyesült Államok egyszerre próbálja fenntartani a liberális világrendet és lassítani Kína felemelkedését, de ez sokszor ellentmondásosnak bizonyul. Oroszország revizionista külpolitikát folytat, amely a nyugati dominanciával szembeni önértékesítő politikán alapul. Magyarország a „keleti nyitás” politikájával igyekszik maximalizálni szuverén mozgásterét a kialakuló világrendben. A globális intézmények gyengülnek, a fragmentáció erősödik, így a jövő multipoláris világa inkább versengő és instabil lesz, semmint harmonikus.

AZ ÚJ VILÁGREND KÖRVONALAI

Történelmi elkerülhetetlenség és a jelen valósága, hogy a világ többpólusúvá válik. A globális hatalmi struktúrák átalakulása alapjaiban rendezi át a nemzetközi kapcsolatok dinamikáját, miközben a hagyományos nagyhatalmak – még egyszer: Kína, Oroszország és az Egyesült Államok – saját érdekeik mentén alakítják a külpolitikájukat, gyakran a multilaterális együttműködés rovására. A multipoláris világrend nem pusztán több hatalmi pólus meglétét jelenti, hanem egy olyan nemzetközi struktúrát, ahol a hatalmi központok – regionális és globális szinten – autonóm módon cselekszenek, saját biztonságukat, gazdasági érdekeiket és stratégiai céljaikat szem előtt tartva. Ennek eredményeképpen egy olyan új világrend formálódik, amelyben a nagyhatalmak egyre kevésbé hajlandóak más államok érdekeit figyelembe venni, és ahol a kölcsönös bizalom helyét a versengés és a stratégiai szembenállás veszi át.

Kína felemelkedése és stratégiai ambíciói

Kína globális hatalmának növekedése az egyik legmeghatározóbb tényező az új multipoláris rend kialakulásában. Az ország a katonai képességeinek megerősítése, a technológiai fejlődés és a nemzetközi kereskedelemben betöltött

Kitekintő – Világítótorny Port Isabelen (Texas állam), 1942
(Library of Congress)

kulcsszerepe révén jelentős stratégiai előnyöket szerzett. Az Övezet és Út kezdeményezés, amit gyakran „új selyemútként” is emlegetnek, utalva a történelmi előzményekre, nem csupán az infrastruktúra-fejlesztés globális kiterjesztését jelenti, hanem a kínai befolyás és kapcsolati hálójának kiszélesítését is Ázsián túlra: Afrikába, Latin-Amerikába és Európába.¹

Kína, mint a globalizáció legnagyobb nyertese, alapvetően érdekelt a nemzetközi rend stabilitásában, ugyanakkor egyre aktívabban törekszik arra, hogy formálja is ezt a rendet. A Kínai Kommunista Párt kontrollja az információs tér felett példátlan mértékben erősödött, miközben Peking igyekszik növelni nemzetközidiskurzus-hatalmát, vagyis azt a képességét, hogy saját narratíváján keresztül befolyásolja a globális közvéleményt.

Kína haszonelvű külpolitikát folytat. Realista külpolitikai megközelítésének egyik leglátványosabb terepe az afrikai kontinens. Peking az Új Selyemút kezdeményezés keretében több mint 150 milliárd dollárt fektetett be infrastrukturális projektekbe Afrikában az elmúlt két évtizedben, gyakran olyan országokban, amelyekkel a nyugati államok politikai vagy jogállamisági aggályok miatt kerülnek a szorosabb együttműködést.² Etiópia és Zimbabwe jó példái annak, hogyan képes Kína stratégiai pozíciót kiépíteni anélkül, hogy beleszólna az adott állam belpolitikájába. Zimbabwe esetében, ahol a nyugati országok szankciókat vezettek be az emberi jogi helyzet és a demokratikus elvek meg-

Kína haszonelvű külpolitikát folytat

sértése miatt, Kína nemcsak kereskedelmi partnerré vált, hanem jelentős beruházásokat eszközölt az energia- és bányászati szektorban is. Ez a hozzáállás, amely a szuverenitás elvét hangsúlyozza a politikai beavatkozás helyett, jelentős vonzerőt jelent sok afrikai vezető számára. Ezt fogalmazza meg találóan Paul Nantulya, az Africa Center for Strategic Studies munkatársa:

„Az afrikai kormányok jellemzően kedvezően viszonyulnak Kína szerepvállalásához. Peking beavatkozását általában kevesebb politikai feltételhez köti, amit számos vezető vonzónak talál. Kína támogatáspolitikáját a szuverenitás és a kölcsönös tisztelet elveire építi. Ezek az értékek különösen rezonálnak azokban az államokban, amelyek történetileg idegen katonai beavatkozást vagy feltételekhez kötött külső segítségnyújtást éltek meg.”³ Itt érdemes megemlíteni Angolát mint a kínai pragmatizmus modelljét. Angolában Kína egyes becslések szerint több mint 12 milliárd dollárnyi beruházást hajtott végre 2014 óta, elsősorban az energiaszektorban, miközben az olajhoz kapcsolódó infrastruktúrát is fejlesztette.⁴ Továbbá 24 milliárd USD-nyi kínai beruházás jutott el Angolába a stratégiai jelentőségű fejlesztésekre, beleértve közlekedési hálózatok, a lakhatás, az egészségügy és az oktatás fejlesztését. Kína finanszírozásában valósul meg Angola első autópályája, összesen akár 2 800 kilométernyi vasútvonal felújítása, húszezer km út és több mint százezer lakás építése, illetve több mint ötven kórház létrehozása is folyamatban van.⁵ Emellett a Lobito finomító, valamint egy 2 GW-os Caculo Cabaça vízerőmű is kínai cégek által épül. Ez nem csupán Kína számára előnyös, hanem a velük partner országoknak, ebben a példában Angola, de nagyobb perspektívában egész Afrika. Kína nem követel politikai feltételrendszereket, e „nem beavatkozás” elvén alapuló külpolitikája különösen Afrikában vonzó.

Angola példája jól mutatja, hogy a fejlődő országok, ha kell, képesek párhuzamosan együttműködni a nagyhatalmakkal, és ezzel ösztönzik a versenyt, ami összességében potenciálisan növeli az ország mozgásterét. Ezen országok számára nagyfokú rugalmas partnerséget, gyors gazdasági fejlődést és meg-

1 Lásd bővebben: James MCBRIDE – Noah BERMAN – Andrew CHATZKY: *China's Massive Belt and Road Initiative*. Council on Foreign Relations, 2023. február 2. <<https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>> és You JIE – Jon WALLACE: *What is China's Belt and Road Initiative (BRI)?* Chatham House Backgrounder, 2021. szeptember 13. <<https://www.chathamhouse.org/2021/09/what-chinas-belt-and-road-initiative-bri>>.

2 David DOLLAR: *Understanding China's Belt and Road Infrastructure Projects in Africa*. Brookings Institution, 2019. szeptember. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/09/FP_20190930_china_bri_dollar.pdf>

3 <<https://africacenter.org/experts/paul-nantulya>>

4 <<https://www.reuters.com/world/chinas-xi-willing-work-with-angola-it-moves-oil-2024-03-15/>>

5 <<https://angolaoilandgas.com/news/chinese-investment-cooperation-boost-multi-sector-development-angola>>

bízható finanszírozást jelentenek – jellemzően olyan államvezetéseknél, amelyekkel a nyugati világ ideológiai vagy emberi jogi aggályok miatt kevésbé hajlandó együttműködni. Kína Afrikában létrehozott rendszerét nem normarendszerű, hanem eredményorientált diplomáciaként mutatják be, ahol a gazdasági hozam az elsődleges. Ezzel a rugalmas és feltételmentes modellel Kína képes gyorsan teret nyerni ott, ahol a Nyugat moralizáló külpolitikája akadályokba ütközik. Az eredmény: egy egyre mélyülő kínai–afrikai gazdasági hálózat, amely nemcsak az erőforrásokhoz való hozzáférést biztosítja Peking

Létszámförlény –

A kínai, az európai és az amerikai demográfiai súly ábrázolása a *Judge* magazinban, 1901 (Library of Congress)

számára, hanem politikai befolyását is fokozza a fejlődő világban. A nyugati országok számára fontos lenne hasonló pragmatikus, de értékalapú együttműködési modellek kialakítása, amelyek fenntartható infrastruktúrát és hosszú távú bizalmat építenek, ideológiai feltételek nélkül, de politikai normákat sem negligálva.

Az Egyesült Államok szerepkeresése

Az Egyesült Államok, amely a hidegháborút követően hosszú ideig a világ egyetlen szuperhatalmaként működött, jelenleg stratégiai újraértelmezésen megy keresztül. A Trump-adminisztráció által meghonosított egyoldalú külpolitika (a többoldalú intézményekből való kivonulás, a nemzetközi szövetségi hálózat leépítése) súlyosbította Amerika globális megítélését, és csökkentette stratégiai mozgásterét. Paradox módon, bár az USA továbbra is birtokol számos strukturális előnyt (például a nyitott bevándorlási politikája révén hozzáférhető innovációs humántőke), ezek a versenyelőnyök háttérbe szorulhatnak, ha az amerikai külpolitika a hosszú távú szövetségi kapcsolatok helyett a rövid távú tranzakcionális érdekérvényesítésre koncentrál. E stratégiai elmozdulás révén Kína és más feltörekvő hatalmak könnyebben tölthetik be a keletkező geopolitikai vákuumot.

Az Egyesült Államok külpolitikájában, különösen a Trump-adminisztráció idején, világosan megfigyelhető egy jelentős elmozdulás a hagyományos, hosszú távú, multilaterális szövetségi rendszerek és intézményi elköteleződések irányából a rövid távú, államközi és tranzakcionális érdekérvényesítés felé.

az Egyesült Államok újraértelmezi stratégiáját

Ez a stratégia részben erodálta az Egyesült Államok globális vezető szerepét, és egyben geopolitikai űrt hozott létre, amelyet a feltörekvő hatalmak – elsősorban Kína – igyekeznek kihasználni. Mindezek tükrében fontos lenne megfontolni a washingtoni döntéshozóknak, hogy fontos lenne visszatérni a hosszú távú, megbízható, többszereplős szövetségek megerősítéséhez, amely nem csupán rövid távú érdekek mentén szerveződik, hanem közös értékeken és bizalmon

is nyugszik. Ez növelné az amerikai befolyást és a globális stabilitást. Ugyanakkor érdemes megtartani a bilaterális rugalmasságot, de úgy, hogy az ne menjen a szövetségi rendszerek rovására. Mindenekelőtt az értékalapú diplomáciát érdemes rugalmasabbá tenni, hogy a különböző régiók és partnerek eltérő érdekeit és sajátosságait hatékonyabban legyen képes kezelni.

Jelenleg Washington egyszerre próbál Kína-ellenes koalíciót építeni – ennek része az AUKUS (Ausztrália, Egyesült Királyság, USA) és a Quad (Ausztrália, India, Japán, USA) – és fenntartani a globális liberális rendet. Washington szemszögéből a „szabályalapú rend” védelme legitimációt ad a Kínával szembeni szövetségépítéshez. Intézményi részvételeiben igyekeznek vezető pozíciót betölteni, és ragaszkodnak ezek működéséhez (ENSZ, G7, IMF, NATO, Világbank). Ugyanakkor a gyakorlatban feszültségeket okoz, mert a koalíció exkluzív jellege és a tranzakcionális elemek sokszor nem illeszkednek a liberális normákhoz, és a globális Dél országai emiatt kettős mércét érzékelnek.

Oroszország revíziója

Oroszország, Kína legszorosabb partnere a BRICS és a Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) keretében, sajátos módon viszonyul a jelenlegi nemzetközi rendhez. Míg Peking elsősorban alkalmazkodni próbál a fennálló struktúrához, és abból előnyt kovácsolni, Moszkva ellenségesnek tekint. Oroszország úgy véli, hogy a nyugati dominancián alapuló világrend marginalizálta saját globális szerepét, és ezt a sérelmet revizionista külpolitikai stratégiával próbálja orvosolni; többek között az Ukrajna elleni háborúval, az információs hadviseléssel, a globális Dél országainak megszólításával, reguláris vagy irreguláris csapatok telepítésével.

Oroszország nem csupán saját érdekeiből, hanem a nemzetközi biztonsági környezet és a NATO keleti irányú bővülése által is motiválva kezdett el

Végzetes ölelés –

Az amerikai–orosz
vámviszony ábrázolása
a *Puck* magazinban, 1901
(Picryl)

proxyháborút folytatni a Nyugat ellen. John Mearsheimer, a nemzetközi kapcsolatok egyik legismertebb (offenzív) realista elméleti szakértője egyértelműen rámutatott, hogy az Oroszország és a Nyugat közötti konfliktus jelentős része a NATO túlzott terjeszkedésének következménye. Mint írta, „Putyin szemszögéből nézve az Egyesült Államok és európai szövetségeseinek politikája fenyegetést jelent Oroszország túlélésére nézve. Ez a nézőpont arra ösztönzi Oroszországot, hogy hatalmas erőfeszítéseket tegyen annak megakadályozására, hogy Ukrajna csatkozzon a Nyugathoz.”⁶ Mearsheimer szerint az orosz vezetés célja nem a terjeszkedés, hanem a nyugati befolyás ellensúlyozása, amit több orosz szerző is alátámaszt. Ez más megvilágításba helyezi a *mainstream* média által gerjesztett egyszerűsítő értelmezést, miszerint az ukrajnai háború kiprovokálatlan agresszió volt. Ez a *proxyháború* – ami *de facto* Oroszország és (egyes) NATO-országok között zajlik – nem kizárólag Oroszország agressziójának eredménye, hanem egy sokkal összetettebb geopolitikai dinamika része, ahol a NATO és a nyugati világ szerepe is meghatározó. Éppen ezért az

6 John J. MEARSHEIMER: *The Great Delusion. Liberal Dreams and International Realities*. Yale U. P., New Haven, 2018. 209.

A Sanghaji Együttműködési Szervezethez tartozó országok elhelyezkedése (Wikimedia Commons)

Oroszország–NATO-viszonyt a hatalmi egyensúly és biztonsági dilemmák tükrében kellene vizsgálni.

Bár Oroszország gyakran konfliktusos viszonyban áll a Nyugattal, a külpolitikája nem zárkózik el a nemzetközi kapcsolatoktól. Több területen is aktívan keresi a párbeszédet és az együttműködést, különösen a gazdasági és diplomáciai szférában. Ez a kettős stratégia – konfliktus és párbeszéd egyidejű fenntartása – egy összetett diplomáciai játék része. Érdeemes megjegyezni, hogy a nyugati szankciók ugyan jelentős gazdasági nyomást gyakorolnak Moszkvára, de hosszabb távon kevésbé károsítják Oroszországot, mint a szankciókat bevezető országokat, különösen az Európai Uniót, amely energiafüggsége révén saját gazdasági érdekeit is veszélyezteti.⁷ Ezzel a Nyugat részben saját magának árt, ami hosszabb távon gyengítheti az egységét és hatékonyságát az Oroszországgal szembeni versengésben.

Tehát amíg a globális Dél országai partnerként tekintenek Oroszországra, addig a nyugati országok többsége a világrend aláásóját látják benne. Talán, ha megértenék a másik ország történelmi örökségét, valamint földrajzi és társadalmi tekintetben is elismernék, hogy van más narratíva is a liberális demokráciák mellett vagy helyett, nagyobb sikert érhetnének el. Nem elzárkózni

⁷ Vö. *Russian Oil Sanctions Could Spell Trouble for the EU*. Bloomberg New Energy Finance, 2022. december 22. <<https://about.bnef.com/insights/commodities/russian-oil-sanctions-could-spell-trouble-for-the-eu>>

kellene a tárgyalások elől, hanem proaktívan keresni a megegyezést, a kölcsönösség jegyében.

Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy a kínai és az orosz világszemlélet között van egy alapvető különbség. Kína *status quo*-orientált, de revizionista hatalom, ami beágyazva a globalizált világba, megkerülhetetlen, így ellene vajmi kevés sikerrel lehetne szankciókat eszközölni. Oroszország inkább reaktív azaz reagáló kihívója a fennálló rendszernek, és vélt vagy valós sérelmei következtében fordul el a Nyugattól.

India felemelkedése

India a multipoláris világ egyik kulcsszereplője lett: gyors gazdasági növekedése, stratégiai pozíciója az indopacifikus térségben, valamint aktív részvétele a Quad és a BRICS kereteiben egyaránt, növeli regionális és globális befolyását. Pályája jól példázza, hogy a feltörekvő hatalmak képesek párhuzamosan részt venni multilaterális koalíciókban és alternatív gazdasági csoportosulásokban, miközben saját szuverén érdekeiket is érvényesítik. India importfüggősége (földgáz, kritikus fémek, olaj) ösztönzi a diverzifikált külkapcsolatokat Oroszországgal, a Közel-Kelettel, Afrikával és Latin-Amerikával.

Alternatív platformok térnyerése

Az új multipoláris világrend fontos eleme az alternatív hatalmi központok megerősödése. A BRICS-csoport mára olyan országokkal bővült, mint Indonézia, és gazdasági teljesítménye meghaladja a G7-ekét. Nem is beszélve arról, hogy Oroszország ukrajnai beavatkozása után két évvel kibővült a BRICS, ahol Oroszország nagyon erős pozícióval rendelkezik. Ennek ellenére jogos a kérdés: vajon képes lesz-e a BRICS a G7-hez hasonló politikai kohéziót kialakítani? Az értékalapú egység hiánya és a tagországok eltérő geostratégiai érdekei miatt ez egyelőre kétséges.

A Sanghaji Együttműködési Szervezet, amely elsősorban biztonság- és gazdaságpolitikai fókuszú, szintén dinamikusban bővül, különösen Eurázsia térségében. Tagjai: Belarusz, India, Irán, Kazahsztán, Kirgizisztán, Kína, Oroszország, Pakisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán. A Sanghaji Együttműködési Szervezet működésében egy kevésbé ismert, ám meghatározó tényező a kínai-orosz hatalmi egyensúly optimalizálása. Bár a két nagyhatalom együttműködik a szervezet keretében, Oroszország elsősorban a posztszovjet térségben szeretné megőrizni dominanciáját, míg Kína főként gazdasági és infrastrukturális befolyását kívánja kiterjeszteni, különösen az Övezet és Út program révén. Ez a dinamikus, ám óvatos egyensúly rejtett diplomáciai feszültségeket szül, és alapvetően formálja az SCO belső folyamatait. A szervezeten belül azonban egyre szorosabb katonai együttműködés zajlik (a közös hadgyakorlatoktól a hírszerzési megosztáson át a kibertérre és információk hadviselésre is kiterjedően), amely dimenziók jellemzően háttérben maradnak a fősodratú elemzésekben. Pedig a legutóbbi, 2025-ös tiencsini SCO-csúcstalálkozó idején Kína, Oroszország és Mongólia (mely utóbbi csak megfigyelő státusszal rendelkezik) közösen hajtottak végre hadgyakorlatot; a kétnapos gyakorlat célja a határbiztonság erősítése, a válaszcselekvések összehangolása és a kölcsönös bizalom megerősítése volt.

Az SCO nem csupán biztonsági és gazdasági együttműködési platform, hanem egy olyan alternatív globális irányítási modellként is értelmezhető, amely kihívást jelent a nyugati, főként az Egyesült Államok által dominált nemzetközi rendszer számára.⁸ A szervezet központi értékei között szerepel az állami szuverenitás tiszteletben tartása,

van alternatívája
a liberális demokráciának

8 Vö. Claus SOONG: *China and Russia are using the Shanghai Cooperation Organization to push alternative global order*. SCEEUS, 2025. augusztus 11. <<https://sceeus.se/en/publications/china-and-russia-are-using-the-shanghai-cooperation-organization-to-push-alternative-global-order>> és Carla FREEMAN – Mary GLANTZ – Daniel MARKEY: *China, Russia See SCO as Counterweight to NATO but India Is Ambivalent*. United States Institute of Peace, 2024. július 11. <<https://www.usip.org/publications/2024/07/china-russia-see-sco-counterweight-nato-india-ambivalent>>.

a be nem avatkozás elve, valamint az egyenlőség, ami vonzóvá teszi a globális Délhez tartozó országok számára, amelyek nem kívánnak politikai vagy ideológiai feltételekhez kötött kapcsolatokat. Ezek mellett az SCO tagállamai törekednek arra is, hogy gazdasági téren diverzifikálják együttműködésüket, nem kizárólag Kína Övezet és Út kezdeményezésére hagyatkozva. Alternatív kereskedelmi útvonalak, közös beruházási alapok és pénzügyi mechanizmusok kialakítása révén igyekeznek növelni gazdasági önállóságukat és regionális integrációjukat, ezzel csökkentve a nyugati pénzügyi rendszerrel szembeni függőségüket.

Fragmentáció és a globális kormányzás jövője

A jelenlegi világrend egyik legnyugtalanítóbb jelensége a nemzetközi intézmények szerepének eróziója. A nyugati dominanciájú szervezetek, mint az ENSZ, a WTO vagy a Világbank, egyre kevésbé képesek betölteni eredeti szerepüket a globális együttműködés koordinálásában. A nacionalista, önérdelvezérelt politikák megerősödése, valamint a transznacionalizmus térnyerése egyre inkább széttöredeztette teszi a nemzetközi együttműködést. A fejlődő országok között máig jelen van az a kritika, hogy egyes nyugati országok továbbra is kolonialista hozzáállást tanúsítanak.

A multipoláris világ tehát nem feltétlenül jelent békés együttélésen alapuló többpólusú stabilitást. Ellenkezőleg, a most formálódó világrend inkább egy versengő, időszakosan kooperáló, de összességében fragmentált rendszer képe felé halad, ahol a nagyhatalmak hajlamosak a multilaterális diskurzust kizárólag saját céljaik szolgálatába állítani. Mearsheimer írja: „Úgy vélem, a nagyhatalmak mindig keresik a lehetőséget, hogy hatalmat szerezzenek riválisaik felett, végső céljuk pedig a hegemonia elérése.” Majd így folytatja: „Az első feltetelezés az, hogy a nemzetközi rendszer anarchikus, ami nem jelenti azt, hogy kaotikus vagy zűrzavaros.”⁹ Ez a realista nézőpont jól összefoglalja a jelenlegi multipoláris világ dinamikáját, ahol a nagyhatalmak közötti versengés és bizalmatlanság az állandó állapot, a globális rendszernek pedig nincsen központi hatalma.

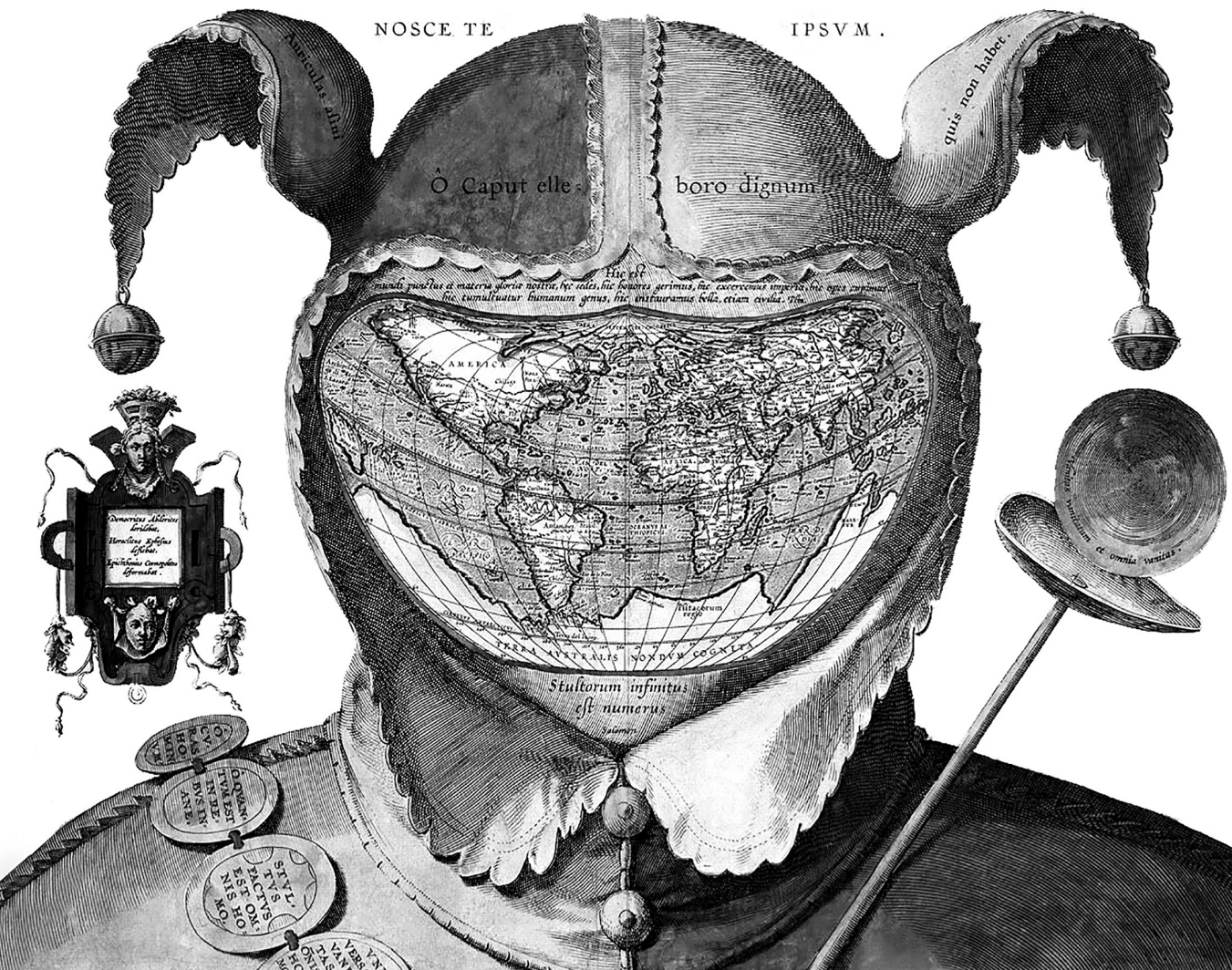
MAGYARORSZÁG HELYE A MULTIPOLÁRIS VILÁGRENDBEN

Magyarország a 2010-ben meghirdetett „keleti nyitás” külpolitikai stratégiájával az elsők között ismerte fel, hogy a globális hatalmi erőviszonyok átrendeződése nem átmeneti jelenség, hanem egy új világrend előképe. A Nyugat kizárólagos befolyásán alapuló korszak hanyatlásával párhuzamosan Budapest tudatosan kezdte diverzifikálni külgazdasági és diplomáciai kapcsolatait, különösen Ázsia, a Közel-Kelet, valamint a feltörekvő hatalmak irányába.

A keleti nyitás nem orientációváltás volt, hanem stratégiai pozíciófoglalás a multipoláris világ logikája szerint. Hiszen az Európai Unió és a NATO tagjaként sem teheti meg az ország, hogy elzárkózzon. Magyarország világosan felismerte, hogy a túlélés és a befolyás nem a blokkokhoz való lojalitás, hanem a mozgáster autonóm maximalizálása révén biztosítható. A globális Dél irányába történő nyitás, a kínai befektetések (BYD, CATL, Huawei) ösztönzése, a török-magyar védelmi együttműködés (harcjárműgyártás, hadiipari innovációk) vagy épp az orosz energiaimport megőrzése egyaránt ennek a stratégiának a része.¹⁰ E törekvések egyik kulcseleme a Türk Államok Szervezetéhez

⁹ John J. MEARSHEIMER: *The Tragedy of Great Power Politics*. W. W. Norton & Co., New York, 2001. 16.

¹⁰ Mertkan ORUC – Mehmet Can TOPTAS – Tuba ONGUN: *Türkiye, Hungary focus on strategic cooperation in defense industry*. Anadolu Agency, 2025. február 3. <<https://www.aa.com.tr/en/europe/turkiye-hungary-focus-on-strategic-cooperation-in-defense-industry/3470488>>; Hungary to receive over 400 Turkish Ejder Yalcin armored vehicles through 2031. Türkiye Today, 2025. augusztus 1. <<https://www.turkiyetoday.com/nation/hungary-to-receive-over-400-turkish-ejder-yalcin-armored-vehicles-through-2031-3204959>> és Hungary has framework agreement for Nurol Makina 4x4 vehicles. Jane's, 2025. január 2. <<https://www.janes.com/osint-insights/defence-news/land/iav-2024-hungary-has-framework-agreement-for-nurol-makina-44-vehicles>>

Világverseny –

Késő reneszánsz világtérkép
(X)

fűződő szoros kapcsolat. Magyarország 2018 óta megfigyelői státusszal rendelkezik a szervezetben, és Budapesten létesült az első európai képviseleti iroda, még mielőtt Ankarában 2023-ban – egy teljes joggal rendelkező tagállamban – hasonló intézmény nyílt volna. A türk világ felé történő nyitás egyszerre hoz gazdasági előnyöket (energetikai és infrastrukturális együttműködések formájában), valamint kulturális és politikai kapcsolatmélyítést is. A türk államok – Azerbajdzsán, Kazahsztán, Kirgizisztán, Törökország, Türkmenisztán és Üzbegisztán – regionális stabilitása és gazdasági növekedése hosszú távon is fontos partnerré teheti őket Európa számára, és Magyarország ebben a folyamatban kapcsolódási hídként pozícionálhatja magát.

Magyarország külpolitikája nem az elköteleződés elutasításán alapul, hanem a szuverén döntéshozatal szabadságán. Ennek jegyében képes párhuzamosan NATO-tagként védelmi szövetségi kötelezettségeknek eleget tenni, miközben gazdaságilag és politikailag egyre szorosabb kapcsolatokat ápol olyan hatalmakkal, amelyek a Nyugattól független pólusként definiálják magukat. Az elmúlt években a magyar felsőoktatási intézmények egyre aktívabban törekednek nemcsak Kínával, hanem közép- és kelet-ázsiai országok felsőoktatási intézményeivel való együttműködésre, ami a térséggel kialakuló oktatási és tudományos partnerségek stratégiai jelentőségét erősíti. A Budapest–Belgrád vasúti összeköttetés, valamint a stratégiai ipari beruházások (akkumulátorgyárak, logisztikai csomópontok) mind annak jelei, hogy Magyarország nem passzív szemlélője, hanem aktív szereplője a multipoláris átrendeződésnek.

A magyar kormány békepárti állásfoglalása – különösen az ukrajnai háborúval összefüggésben – szintén nem ideológiai, hanem geopolitikai racionalitáson alapul: az ország elutasítja a blokkszemléletű konfrontációt, és a stratégiai autonómia megőrzését tekinti elsődleges céljának. Mára világossá vált, hogy Budapest nemcsak a régió belül, hanem Európában és az Egyesült Államokban is egyre inkább ideológiai iránytűvé vált – ezt jelzi, hogy washingtoni körökben is gyakran hivatkoznak rá, akár pozitív, akár kritikus kontextusban. Ebben az értelemben Magyarország nem passzívan sodródik a globális erőközpontok között, hanem tudatosan, stratégiai vízió mentén pozicionálja magát a változó világrendben.

Magyarország tudatosan diverzifikálja külkapcsolatait: nyugati, kelet, déli partnerségeket egyaránt épít, szuverenista külpolitikát folytatva, amely nem blokkok mentén igazodik, hanem a nemzetközi kapcsolatrendszerekben keres mozgásteret – Washington, Peking, Ankara, Moszkva, Belgrád irányába is. A multipolaritás Magyarország számára nem fenyegetés, hanem lehetőség, feltéve, hogy képes megőrizni külpolitikai önállóságát és rugalmasan alkalmazkodni a geopolitikai realitásokhoz.

MERRE TART A VILÁG?

A kérdés nem az, hogy multipoláris lesz-e a világ, hanem az, hogy milyen természetű multipolaritás fog kialakulni. Lehetséges egy versengő multipolaritás, ahol a nagyhatalmak kizárólag saját érdekeikre koncentrálnak, minimális együttműködéssel. De elképzelhető egy kooperatív multipolaritás is, ahol a különböző pólusok közötti rivalizálás ellenére léteznek olyan közös normák,

intézmények és mechanizmusok, amelyek garantálják a globális stabilitást. Jelenleg a jelek inkább az első forgatókönyvet erősítik. Ami biztos, hogy a világ egy folyamatosan változó multipoláris struktúrába lép át, amelyet az USA és Kína közötti stratégiai versengés, az orosz revizionizmus, valamint a globális Dél öntudatosodása formál.

A multipoláris világrend nem egy utópikus egyensúlyi állapotot hoz el, hanem egy instabil, kiszámíthatatlan, stratégiaiag szét-töredezett geopolitikai térképet rajzol fel. Ebben a világban az államok nem elvi elköteleződések mentén döntenek, hanem a túlélés és a befolyás maximalizálása vezérli őket, ahol az országok megkövetelik a kölcsönös tiszteletet és a kettős mérce alkalmazásának mellőzését. A jövő világrendjét nem az határozza meg, hogy ki a legerősebb, hanem az, hogy ki tudja leghatékonyabban összehangolni érdekeit más hatalmakkal, anélkül azonban, hogy elveszítené önállóságát. Ebben az új rendben nem az számít, hogy ki melyik blokkhoz tartozik, hanem az, hogy képes-e autonóm módon maximalizálni mozgásterét, itt a siker záloga a szelektív, stratégiai kapcsolódás, nem pedig a normakövetésen alapuló lojalitás – akár párhuzamos, egymással versengő hatalmi struktúrákhoz kapcsolódva is. ■

Tíz tétel a világrend átalakulásáról

1. A multipolaritás elkerülhetetlen – a világ több hatalmi központ köré szerveződik, ami átalakítja a nemzetközi rendet.
2. Kína felemelkedése tény – gazdasági és katonai erejével, valamint globális kezdeményezéseivel (Övezet és Út) a multipoláris világ egyik kulcspólusa.
3. Afrikai-stratégia – Kína feltétel nélküli, pragmatikus együttműködése jelentős befolyást biztosít számára a kontinensen.
4. Az USA dilemmája – egyszerre igyekszik fenntartani a liberális világrendet és visszaszorítani Kínát, ami önellentmondásokat szül.
5. Oroszország revizionizmusa – a nyugati dominanciával szembeni ellenségeség és a NATO-bővítéssel szembeni féltel határozza meg külpolitikáját.
6. Magyarország stratégiája – a „keleti nyitás” révén szuverenitását és mozgásterét igyekszik növelni, egyensúlyozva Kelet és Nyugat között.
7. Új erőcentrumok – a BRICS és a Sanghaji Együttműködési Szervezet erősödése jelzi, hogy a globális Dél egyre fontosabb szereplővé válik.
8. Globális fragmentáció – a nemzetközi intézmények gyengülnek, az államok egyre inkább saját érdekeiket követik.
9. Versengő multipolaritás – a jövő világrendje instabil, kiszámíthatatlan és rivalizálásokkal teli lesz.
10. A jövő kulcsa – nem az lesz a döntő, ki a legerősebb, hanem az, hogy ki tudja rugalmasan összehangolni érdekeit másokkal, méghozzá anélkül, hogy feladná önállóságát.